

СТАНОВИЩЕ

от д-р Румяна Илиева Карева,
доцент в професионално направление 3.2. Психология,
катедра „Психология и лидерство“, факултет „Национална сигурност и отбрана“
на ВА „Г. С. Раковски“,

за дисертационния труд на **Любомира Ивайлова Цветкова**

– редовен докторант в катедра „Обща, експериментална, развитийна и здравна психология“, Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“,

на тема: **Личностни и професионални детерминанти на алекситимия,**

представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
в професионално направление 3.2. Психология, Културна и диференциална психология (на български език)

Научен ръководител: проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева,
СУ „Св. Климент Охридски“

София, 2023

1. Актуалност и значимост на проблема

Изследваният в дисертационния труд проблем е актуален и същевременно личностно и обществено значим, тъй като *личностните и професионалните детерминанти на алекситимия* отразяват същностните аспекти на затруднено функциониране, особено в случаите на неуспех да се идентифицира наличието на алекситимия. В това отношение дисертационният труд, в който са представени обхватен и задълбочен преглед на съвременни разбирания за същността и разпространението на алекситимия, методи за изследване и интервенция, както и резултати от проведено емпирично изследване, може значително да допринесе за идентифицирането на алекситимия като рисков фактор за широк спектър от здравословни, психологически и психосоматични проблеми, а като следствие – за процесите на прием, скрининг, планиране на целите и терапия.

2. Научно и методологическо обосноваване на изследването

Текстът на дисертационния труд убедително обосновава избрания подход за доказване на докторантската теза – както научно, така и методологически, като е организиран в следните основни части: въведение, основна част, заключение и списък на източниците.

Въведението представя разбиранията на докторанта за същността и актуалността на изследвания проблем.

Основната част включва шест глави, които последователно разгръщат основните аспекти на проблема: същност на конструкта *алекситимия*, изследвания върху разпространението на алекситимия и асоциации с личностни, професионални и социодемографски променливи, обобщение върху теоретичния обзор; дизайн на емпирично психологическо изследване, описание на извадката и психометричните характеристики на психологическите методи, резултати от емпиричното изследване, обобщение и дискусия.

В заключението докторантът актуализира изследвания проблем, като очертава приложимостта на получените резултати в психологическата работа, както за идентифициране на алекситимия, така и в опитите да се подобри психотерапевтичният процес чрез разработване на комплексен подход на основата на получените резултати.

Списъкът с източници включва 216 заглавия на български и английски език, като съотношението между тях потвърждава необходимостта от повече научни публикации на български език по проблемите на алекситимия.

В тази връзка бих предложила докторантът да обмисли оформянето на дисертационния труд в монография на български, както и да публикува резултатите от емпиричното изследване на английски език. Монография върху проблемите на алекситимия в български социокултурен контекст би била полезна в практиката на българските психолози. Публикация на английски език с резултатите от емпиричното изследване би

добавила стойност в световните бази данни.

Текстът на дисертационния труд отговаря на езиковите норми, стилът съответства на предназначението на текста, докторантът доказва чрез дисертационния труд необходимите за образователната и научна степен „доктор“ знания и умения в работата с научен текст.

3. Изследователска методология

Дизайнът на емпиричното изследване е обоснован чрез теоретичния обзор, с формулирани цели и задачи, четири групи хипотези с кратки теоретични обосновки, теоретичен модел на изследването, открояващ необходимостта от изследване на асоциациите на алекситимия с личностни, професионални и социодемографски променливи в български социокултурен контекст, също както и на алекситимия с изходните променливи *удовлетвореност от живота* и *професионално благополучие*.

Инструментариумът на изследването е съобразен с поставените цели и е адекватен за верифициране на формулираните групи хипотези. Приложени са изследователски инструменти с доказана надеждност и валидност, адаптирани на български: *Скала за алекситимия от Торонто – TAS-20*; *Личностни черти по модела на „Големите пет“ – Mini IPIP*; *„Тъмната триада“ – кратка версия*; *Скала за възприет стрес – PSS*; *Скала за удовлетвореност от живота – SWLS*.

За целите на изследването са адаптирани на български *Скала за стила на привързаност при възрастни – AAS*, (Collins & Read, 1990), *Копенхагенска скала за професионално прегаряне – CBI*, (Kristensen et al., 2005) и *Въпросник за измерване на афективно професионално благополучие* (Warr et al., 1990).

Методиката на изследването включва описание на статистическите методи, с които докторантът извършва необходимите процедури за проверка на резултатите от изследването и верифицирането на хипотезите. Процедурата съдържа необходимото описание на реда за провеждане на изследването. Резултатите от статистическата проверка са представени в четвърта и пета глава – *извадка и психометрични характеристики на инструментариума и резултати от емпиричното изследване*. Извадката включва 458 лица. Подбраните статистически методи са адекватни за съответните проверки, интерпретацията следва логиката на получените резултати.

Важна част, свързана с резултатите от емпиричното изследване, е разкрита в шеста глава на дисертационния труд – *обобщение на резултатите от емпиричното изследване и дискусия*. Хипотезите са интерпретирани според получените резултати и са оформени изводи за верифицирането им, като резултатите са съотнесени или сравнени с резултати от други изследвания, които докторантът познава и посочва в текста. Стилът на подобно оформяне на изводи и дискусийни въпроси е плодотворен, тъй като допринася за синтезиране на проблемни области и тенденции в изследваната област, очертаващи насоки за бъдещата работа на изследователя.

4. Научни резултати и приноси

Приемам напълно предложените в автореферата резултати и приноси, подкрепям насоките за бъдеща работа, които докторантът извежда от научните резултати.

5. Автореферат и публикации по темата

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд и получените резултати, стилът и оформянето на текста отговарят на изискванията за автореферирание.

По темата на дисертацията са представени четири публикации, от които две самостоятелни и две в съавторство. В периода на разработването на дисертационния труд докторантът е участвал с доклади в четири научни конференции.

6. Оригинаалност и достоверност на дисертационния труд

Нямам основание да се съмнявам в оригиналността и достоверността на изследването и получените резултати. Източниците, цитирани или на които докторантът се позовава, както и публикуваните резултати от други изследвания, са коректно посочени. Като отчитам задълбочения и обхванен теоретичен обзор, избрания подход за провеждането на емпиричното изследване и представянето на получените резултати, приемам, че дисертационният труд е оригинална авторска разработка на докторанта.

7. Заключение

Дисертационният труд представя изследване на научен проблем по актуална, значима и перспективна тема. Текстът разкрива задълбочени знания и системна подготовка на докторанта по избраната тема. Резултатите от работата по тази тема биха могли да допринесат за идентифициране на алекситимия, както и за психотерапевтичния процес, като по този начин внасят яснота и добавят научна стойност не само в теоретичен, но и в практически аспект.

Посочените в становището аргументи са основание да гласувам положително **Любомира Ивайлова Цветкова** да придобие образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 3. *Социални, стопански и правни науки*, професионално направление 3.2. *Психология*, по докторската програма *Културна и диференциална психология (на български език)*.

Подпис:

26.07.2023 г.

(доц. д-р Румяна Карева)